

Agua

Water, Deepa Mehta, 2005

La vida marginada de les dones vídues a l'Índia

L'aigua que s'escorre

L'aigua, inevitable símbol del flux i la puresa de la vida a desenes de cultures, es manté a l'Índia com a element lligat a la pràctica religiosa, inseparable de les pregàries i dels rituals sagrats. Les ablucions en els corrents dels rius sagrats (que en el cristianisme s'ha reduït a un púdic mullar de dits a pila de les esglésies), proporcionen una neteja espiritual, a més de la sabuda i necessària neteja corporal (tot i que sovint això mateix ha estat la causa de no poques i pudents epidèmies). Però aquesta puresa no resulta equitativa per a tots els gèneres. Curiosament, l'efecte purificant de l'aigua, a causa d'alguna estranya reacció química que desconeixem, no actua, pel que es veu, de la mateixa forma en el cos de la dona com en el de l'home. Això s'ha experimentat al llarg dels segles en moltes cultures. En la tradició àrab, les dones ni tan sols tenen accés a les fonts dels patis interiors de les mesquites... S'han

de conformar amb una neteja de pell superficial als obscens i perfumats banys turcs. I de perfums, a l'occident europeu (poble tradicionalment rebec a banyar-se en públic) se'n van inventar uns quants per tal de dissimular la suor de les prostitutes. El cristianisme més patriarcal fins i tot va arribar a dubtar de la possibilitat que la verge tingués sang pura (l'aigua vital), considerant, en els seus extrems, que els fetus, a la placenta, s'alimentaven de sang menstrual: «Sembla, doncs, que tampoc Crist fou concebut de la sang més pura de la Verge» (Papa Inocenci III).

L'hinduisme, per la seva part, no escaparà tampoc a una visió masculista de la vida, igual com totes les grans cultures derivades del llibre (podríem considerar l'escriptura en un sentit fàl·lic i patriarcal: l'home sedentari que, no conformant-se amb un filosofar abstracte, pretén normalitzar i organitzar la societat mitjançant el text). A *Water*, Deepa Mehta ens parla (a través de la imatge, mitjà

molt més femení que no pas el llibre) de la injustícia que pateixen el col·lectiu de les dones vídues de l'Índia. Si en una societat construïda per homes ja és difícil ser dona, la tragèdia augmenta pel fet de ser vídua, més encara si els textos sagrats han reglamentat prèviament la necessitat d'aïllar aquest col·lectiu. El poder d'un text sagrat (tot i que la majoria de vegades interpretat literalment) és immens i destructiu, com tots sabem. Al *Manava-Dharma-Sastra*, llibre fundacional del brahmanisme, es diu que la vídua, després que el seu marit hagi mort, no és res i que del moment de la pèrdua endavant, només li queda l'alternativa de morir a la pira funerària amb l'espòs, casar-se amb el seu germà petit o bé renunciar a la vida mundana i retirar-se a una espècie de monestir ronyós, amb l'obligació d'acomplir diàriament els ritus que netegin la seva ànima impura (perquè sense l'ànima del marit, l'esperit femení queda brut i

mutilat). Aquestes lleis van ser revelades a Manu (un home), de qui es diu que va ser l'únic supervivent del diluvi universal (més aigua) i àdhuc el creador de l'ésser humà (com una espècie de Prometeu on l'element primordial no és el foc, sinó l'aigua –paradoxalment, als Vedes, les aigües reben l'apel·latiu de *mâtritamâh*, «les més maternes»). En aquest context trobarem la petita Chuyia («la rateta»), incomprendiblement vídua amb només set anys d'edat. La nena és conduïda (i abandonada) pels seus propis pares a un centre d'acollida de vídues. Allà, amb l'esperança de tornar a casa, coneixerà la misèria i pobresa en la que viuen les dones com ella: unes molt joves i d'altres ancianes; algunes bondadoses i d'altres de ben bruixes. D'entre totes, destaca la bella Kalyani (nom que fa referència a un cant hindú i fins i tot a la idea de bany). Kalyani, a qui obliguen a prostituir-se, s'enamora del jove estudiant de Dret Narayan (potser anomenat així en homenatge a un dels grans escriptors del segle XX, i no en va advocat, en una trama on els drets de la dona s'insinuen constantment). S'inicia així un idil·li impossible en contra del sistema establert, amb la rateta com a mitjancera. Tot plegat situat en una època en la qual es comença a fer visible un altre tipus de política i una religió menys estricta. Estem als anys 30, en ple procés d'independència de l'Índia respecte a l'Imperi britànic. La pel·lícula, aprofitarà així la

figura de Gandhi (més aviat en el seu aspecte folklòric i poc profund) com a nova esperança per a un país subjugat (no només pels anglesos, sinó també per un sistema de castes molt estricta i injust). De fet, no només Gandhi és un recurs fàcil per al tractament i justificació del tema tractat. També el fet d'utilitzar una nena com a protagonista incita ràpidament la complicitat de l'espectador, que es deixa endur per les escenes més tendres o més tristes en el vaivé d'un riu que desemboca en una clara apologia de la llibertat. En aquest sentit, però, no s'escapa el film d'escenes més apegaloses que els *ladoos* (els dolços nupcials que tan recorda el personatge de la vídua anciana; un dels personatges més interessants i dramàtics a causa de la seva senilitat). Aquesta melositat s'accentua en la història d'amor (una mica forçada), on la música pren un protagonisme gairebé de videoclip, vorejant el musical (sense arribar-hi, per sort) tan afí al Bollywood més *kitsch* i avorrit... Ara bé, si treiem aquestes minúcies (per alguns no tan minúcies quan parlem de cine), la pel·lícula és un bon al·legat per la llibertat de la dona (una mica llarg en metratge, això sí). Una dona atrapada en preceptes religiosos absurds. «L'hindú anhela el culte. És per això que prefereix la maternitat en la dona abans que la feminitat» (Henri Michaux).

Fitxa tècnica

Equip tècnic

Direcció i guió: Deepa Mehta.
 Producció: David Hamilton.
 Fotografia: Giles Nuttgens.
 Muntatge: Colin Monie.
 Música: Mychael Danna.
 Disseny de producció: Dilip Mehta.
 Vestuari: Dolly Ahluwallia.
 País: Canadà.
 Any: 2005.
 Duració: 98 min.

Equip Artístic

Seema Biswas (Shakuntala)
 Lisa Ray (Kalyani)
 John Abraham (Narayan)
 Sarala (Chuyia)
 Manorma (Madhumati)
 Waheeda Rehman (Bhagwati)
 Kulbushan Kharbanda (Sadananda)
 Raghuvir Yadav (Gulabi)
 Vinay Pathak (Rabindra)
 Ronica Sajnani (Kunti)

Filmografia (selecció)

2005

The Republic of Love

2003

Bollywood/Hollywood

1998

Earth

1996

Fire

1996

Young Indiana Jones and Travels with Father

1994

Camilla